

Формування критичного мислення у здобувачів освіти ФМФК на заняттях літератури

Доповідач АНДРЕЙКО Світлана

Полтава 2025

Формування критичного мислення на заняттях літератури

Критичне мислення є фундаментальним інструментом сучасної людини, яке дозволяє їй орієнтуватися у світі складної, часто суперечливої інформації. Це явище не просто відображає здатність до логічного аналізу чи вирішення задач, воно охоплює більш складний процес, спрямований на формування свідомого, незалежного погляду на навколишню реальність.

Значення критичного мислення у контексті сучасної освіти важко переоцінити. Воно виступає не лише як навчальна компетенція, але й як життєва навичка, що забезпечує здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, уникати маніпуляцій та ухвалювати зважені рішення. Освітній процес у старшій школі повинен враховувати як психологічні, так і педагогічні аспекти формування цієї навички.

Формування критичного мислення на уроках літератури

Українська та зарубіжна література має унікальний потенціал для розвитку критичного мислення, оскільки її тексти нерідко звертаються до філософських, соціальних і морально-етичних питань, які стимулюють рефлексію та осмислення життєвих явищ.

Вправи і завдання, спрямовані на розвиток критичного мислення здобувачів.

- Діалог із текстом, що передбачає глибоке осмислення художніх творів через аналітичні, проблемні й творчі завдання.
- Інтерактивні методи навчання, які включають дебати, дискусії, рольові ігри та проєктну діяльність.
- Міждисциплінарний підхід, що інтегрує літературу з іншими видами мистецтва, соціальними та історичними контекстами.

Приклади дискусійних питань до повісті «Кайдашева сім'я»:

- Чи можна вважати родину Кайдашів типовою для українського села XIX століття?
- Як соціальний статус і роль жінки в сім'ї XIX століття впливають на динаміку конфліктів у повісті?
- Чи є гумор у «Кайдашевій сім'ї» способом подолання соціальних конфліктів?
- Чи може гумор у творі змінити сприйняття серйозних проблем або зробити їх менш важливими?
- Хто несе більшу відповідальність за конфлікти в родині Кайдашів: батьки чи діти?

Приклади дискусійних питань до повісті «Кайдашева сім'я»:

- Чи можна знайти в родині Кайдашів моменти, де конфлікти сприяють їхньому особистісному зростанню?
- Чи можна вважати Кайдашиху жертвою обставин, чи її поведінка зумовлена її особистими рисами?
- Яку роль у формуванні характеру Кайдашихи відіграє її соціальне оточення та виховання?
- Чи могли б Кайдаші уникнути своїх сварок у сучасному світі?
- Які сучасні способи вирішення конфліктів могли б допомогти родині Кайдашів уникнути сварок?

За результатами дослідження

І. ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ДИСЦИПЛІН У ЗВМ(Ф)О, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ НА ОСНОВІ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

УДК 378.147

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ: СУТНІСТЬ І СТРАТЕГІЇ

Світлана АНДРЕЙКО

andreikosvitlana51@gmail.com

Фаховий медико-фармацевтичний коледж ПДМУ, м. Полтава.

Анотація. У статті розглядаються складові поняття критичного мислення, принципи його впровадження, а також конкретні стратегії, що використовуються на уроках мови та літератури. Використання описаних стратегій робить процес навчання динамічним і цікавим, допомагає учням розвивати вміння критично аналізувати, оцінювати та самостійно робити висновки.

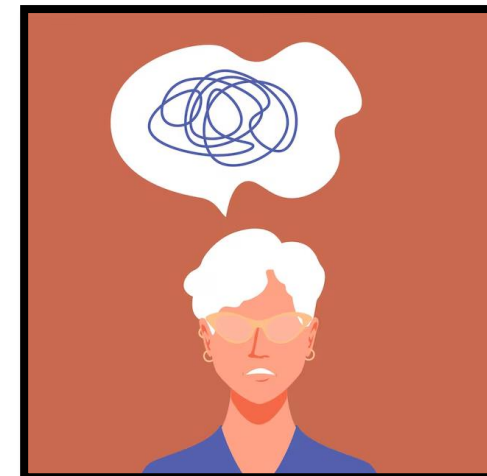
Ключові слова: критичне мислення, стратегія, самостійність, творчий процес, аналіз, актуалізація знань, аргументованість, творче осмислення, самовираження, педагогічні прийоми.

В практиці викладання мови та літератури особливої ваги набуває методика мотивації здобувачів освіти до вироблення власної думки.

Мислення як вищий психічний процес, спрямований на вирішення проблем та виконання завдань, охоплює роботу з вихідними даними, інформацією. Мислення входить до всіх видів діяльності людини – навчальної, ігрової, трудової, пов'язане з усіма особистісними особливостями: здібностями, емоціями, прагненнями, волею та іншими.[1, с 22]

Прикметник «критичний» по відношенню до нього означає, що дитина саме виконує певні оціночні дії. Якщо узагальнити думки багатьох дослідників, критичне мислення постає як складне, багатовимірне й багаторівневе явище, особливий тип, спосіб мислення, що є сукупністю розумових стратегій і процедур, опанування якими передбачає вільне використання людиною мисленнєвих операцій високого рівня, що застосовуються для опрацювання інформації, формулювання обґрунтованих висновків й оцінок й ухвалення рішень.[2, с 329]

Критичне мислення є ключовим елементом у вивченні мови, оскільки воно сприяє кращому засвоєнню граматики, лексики та виявленню помилок. У

Формування критичного мислення на уроках літератури

Ефективне поєднання методів і технологій навчання, зокрема творчих завдань, дискусій та інтерактивних підходів, сприяє формуванню критично мислячих, активних та самостійних учнів. Це дозволяє не лише засвоїти літературний матеріал, а й підготувати учнів до аналізу й оцінки реальних життєвих ситуацій.

